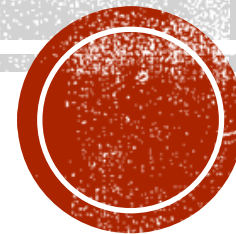

ВЪОРЪЖЕНИЕ И ОБЛЕКЛО ПРЕЗ XIX ВЕК

ПРОМЕНИ В ОБЛЕКЛОТО И ВЪОРЪЖЕНИЕТО В НАЦИОНАЛНИТЕ БОРБИ ЗА ОСВОБОЖДЕНИЕ ПРЕЗ 19-ТИ ВЕК

Историята, която учим е история на битките, победите, загубите, международните договори, прекрояващи държавните територии. Не по-малко любопитно е да знаем подробности и около облеклото и въоръжението на армиите, правещи история. Например това, че ботушите на войниците стават леви и десни чак през Първата световна война, а до този момент са еднакви.

От пушка бойлия и кремъчни пощови по време на Хайдушкото движения, през револвери в Априлсково въстание до пушката «Шаспо», която е била въоръжение сред опълченците, проследяваме промените, които са настъпвали в облеклото и въоръжението на българските борци за свобода.

Българската униформа се конституира много по-късно от европейската.

ОБЛЕКЛО И ВЪОРЪЖЕНИЕ НА ХАЙДУШКОТО ДВИЖЕНИЕ

- До средата на 19-ти век неизменно място в живота на българите има хайдушкото движение - основна форма за съпротива срещу чуждата власт в продължение на онези пет века, белязали историческата ни съдба като народ. Главна задача на хайдушките дружини е закрила на българите.

Снимка на хайдушко въоръжение Сдружение „Хайдути“

Хайдути,
възстановка на хайдушко облекло, публикувано в календар на
Сдружение „Хайдути“, изд. Богара ООД

ОБЛЕКЛО И ВЪОРЪЖЕНИЕ НА ХАЙДУШКОТО ДВИЖЕНИЕ

- Хайдушкото оръжие се е състояло от пушка бойлия балкански тип, шишане, ятаган, кама, кремъчни пищови - обикновено чифт, фишекчийница, силяхлък.

Ятаган

Кама

Пушка кремъчна шишане

Кремъчни пищови,
18 - 19 век Османска империя

Хайдути,
възстановка на хайдушко облекло, публикувано в календар на
Сдружение „Хайдути“, изд. Богара ООД

Снимка на хайдушко въоръжение Сдружение „Хайдути“

ОБЛЕКЛО И ВЪОРЪЖЕНИЕ НА ХАЙДУШКОТО ДВИЖЕНИЕ

Ямурлук

Антерия

Елек

Потури

- Облеклото им включвало : риза – памучна или конопена, елек и антерия - вид широка горна мъжка дреха с ръкави, изработена от вълнен плат, шаячен, потури, навуца, пояс, ямурлук – дълга горна дреха от дебел плат, която предпазва от дъжд и студ, изработена от вълнен тъкан плат или нетъкан плъстен филц от върна или козина и уплътнен на тепавица, калпак.

ОБЛЕКЛО И ВЪОРЪЖЕНИЕ ПРИ ПЪРВА И ВТОРА БЪЛГАРСКА ЛЕГИЯ

- През втората половина на 19-ти век една от най-важните начинания, свързани с освобождаване на българския народ от турско робство, е началото на организирана борба в общонационален план.
- Облеклото на участниците в Първа българска легия, формирана в Белград /1861 - 1862 г./ от Георги С. Раковски, притежава една присъща за военна част атрибути : куртка от бял шаяк с права яка от зелено сукно, ръкавите са със зелен гайтан, обшити в края с червен гайтан, ботуши заменят цървулите при част от участниците, панталон от бял шаячен плат.

Левски в цял ръст облечен в бяла униформа. Тя е получила популярност като "Снимка на Левски в униформа на Първата легия". Тя е правена значително по-късно (края на 1868г., или началото на 1869г.) и излиза от ателието на известния придворен художник и фотограф в Букурещ Карол поп де Сатмари, а униформата е реквизит от ателието му.

Униформа – куртка от Първа българска легия.

Участници от Първа българска легия в Кладово.

ОБЛЕКЛО И ВЪОРЪЖЕНИЕ ПРИ ПЪРВА И ВТОРА БЪЛГАРСКА ЛЕГИЯ

Най-ранната снимка на Апостола е направена през август 1867г. В Белград, след преминаването на четата на войводата Панайот Хитов от България в Сърбия, т. нар. байрактарска снимка на Левски. Фотографията е дело на българин придворен фотограф в Белград – Анастас Карастоянов.

Облеклото на Васил Левски на снимката, т. нар. байрактарска снимка, е доближаващо се до описаното на хайдушко облекло – рази, връхна дреха – елек, пояс, потури, навои, цървули и на главата с калпак. Въоръжението му включва силяхлък, кама, дълга пушка, крива сабя, запазена и до днес.

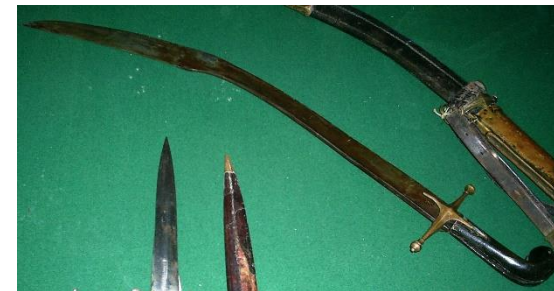
От съхранените и до днес вещи на Апостола камата е била в него през цялото движение в страната ни.

Паласката на Васил Левски
Запазена от инж. Христо Христов

Камата на Апостола

Сабята на В.Левски е с дължина 870мм с дървена ножница с метален обков в горния и долния край.

ОБЛЕКЛО И ВЪОРЪЖЕНИЕ ПРИ ПЪРВА И ВТОРА БЪЛГАРСКА ЛЕГИЯ

Втората Българска легия в Белград (1867-68г.) Снимката е направена към края на 1867 г., или в началото на 1868 г., в Белград от Анастас Карастоянов.

Иван Цанков Дечев (1840-1925). Участник във Втора българска легия.

Иван Кършовски, участник в Първата и Втората българска легия, главен писар в четата на Панайот Хитов, съратник на Левски, Белград, 1867г.

ОБЛЕКЛО И ВЪОРЪЖЕНИЕ НА БЪЛГАРСКОТО ОПЪЛЧЕНИЕ

Най – ярката изява на Българското националноосвободително движение е сформирането и действията на Българското опълчение.

В своите записки командирът на трета опълченска дружина подпоручик Стефан Иванов Кисов подробно описва въоръжението и снаряжението на българските опълченци по следният начин:

«...1) твърде красив двуборден от тъмнозелено сукно мундир, наречен после "българка", със сгъната мека яка, без талия, с хлястик отзаде и с джebene от страните и медни копчета. Освен с красотата си "българката" се отличава и с това преимущество, че не стягаше ненавикналия към стегната военна униформа доброволец.
2) панталони също от тъмнозелено сукно без канти и къси-за ботуши.
3) калпак от черна агнешка кожа с дъно от зелено сукно, а вместо кокарда е с осмоконечен православен кръст и лентичка отличка /има твърдение, че нито кръста, нито отличката е присъствала по време на бойните действия/
4) ботуши с дълги кончове.
5) шинел от сиво сукно.»

Оригинална униформа на опълченец с пушка "Шаспо", НВИМ

Знак за шапка „За отличие в Турската война в 1877 и 1878 година“

ОБЛЕКЛО И ВЪОРЪЖЕНИЕ НА БЪЛГАРСКОТО ОПЪЛЧЕНИЕ

Стефан Кисов – летописецът на
Българското опълчение

Опълченци от Руско-турската освободителна война,
наградени с ордени и медали и за участието си в Сръбско-
българската война през 1885 г.

художник Василий Верещагин

ОБЛЕКЛО И ВЪОРЪЖЕНИЕ НА БЪЛГАРСКОТО ОПЪЛЧЕНИЕ

Опълченецът Калчо Димов Вълков (1855-1944 г.) на 1 май 1877 г. е зачислен в IV дружина, III рота на Българското опълчение.

Опълченците Димитър Куртев, Димитър Сяров и Манол Георгиев, снимка 1885 г.

Опълченците Димитър Куртев и Христо Карагъзов

Войводите Иван Кършовски, Панайот Хитов и Иван Зерделийски, които участват със своите чети като водачи, разузнавачи и диверсанти срещу турската войска. Снимката е правена в Белград.

ОБЛЕКЛО И ВЪОРЪЖЕНИЕ НА БЪЛГАРСКОТО ОПЪЛЧЕНИЕ

Последните опълченци, сн. Труд

Опълченци-ветерани, края на 40-те години на XX век Васил Джабарски, Кръстю Янков Попов и Тодор Калоянов

Опълченци, участници в боевете на Шипка, заснети в Пловдив през 1924 г.

ОБЛЕКЛО И ВЪОРЪЖЕНИЕ НА БЪЛГАРСКОТО ОПЪЛЧЕНИЕ

Заедно с формирането на Българското опълчение се решава и въпросът за неговото въоръжаване. Първоначално доброволците са въоръжени с пушки система „Шаспо“. Закупуват се около 20 хил. пушки система „Шаспо“ от Германия, останали като трофей от Френско-пруската война.

Малокалибрена пушка „Шаспо“ е предназначена за редовия състав на опълчението. Но тя има и много недостатъци и нейните тактико-технически данни отстъпват пред тези на руската „Бердана“. Само след няколко изстрела с пушката „Шаспо“ патронникът ѝ се загорява, сложните гумени уплътнения отказват да изпълняват своето предназначение и иглите (върхът на ударника) започват да се чупят, книжните патрони се овлажняват от условията през зимния сезон. Въпреки недостатъците на малокалибрена пушка „Шаспо“ българските опълченци с голямо желание я изучават и особено добре усвояват в практическото боравене с нея.

В хода на бойните действия част от опълчението се превъоръжава с пушка „Бердана“.

През първата половина на септември 1877 г. на основание на заповедта на главнокомандувания опълчението се превъоръжава с пушката „Крнка“.

Пушка система „Шаспо“ обр. 1866г., Германия

Пушки „Крнка“ обр. 1869г., Русия

ОБЛЕКЛО И ВЪОРЪЖЕНИЕ НА БЪЛГАРСКОТО ОПЪЛЧЕНИЕ

- Отново от записките на командирът на трета опълченска дружина подпоручик Стефан Иванов Кисов четем :

«...Б) Снаряжение

- 1) две кожени поясни подсумки .*
- 2) две торби за вещите, сухарите и патроните.*
- 3) манерка за вода и готвяние ястия.*

В) Въоръжение

- 1) пушка "Шаспо" с тесак вместо щик.*
- 2) патрони с книжни гилзи. "*

Сабята на генерал-лейтенант Тодор Габарев, който по време на Руско-турската война 1877 - 1878 г. е най-младият опълченец.

Легендарната пушка „Бердана“

Байонет в метален калъф, 1866 г.

Първите данни за доставянето на пушки „Бердана“ за нуждите на Българското опълчение, се установяват в писмо от 26 май 1877 г. Освен в Руско-турската война (1877-1878) пушката е използвана и в Сръбско – българската война (1885). Отделни нейни екземпляри се използват дори до навечерието на Балканската война (1912-1913).

ИЗГОТВИЛ : КАЛОЯН НАНКОВ X Б КЛАС ПРИ ПГЕЕ, ПЛОВДИВ

Източници :

- Сайт за Българска Военна История „Манлихер“
- Национален музей Васил Левски, гр. Карлово
- Музеен вестник
- Интернет, Уикипедия
- Снимков материал Сдружение Хайдути
- Колаж на заглавна страница Юлиан Илиев

